

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 79 | 2025 | št. 3-4 (172) | str. 233–469

Matic Kristan, *Usury in the Summa of Monaldus: Sources, Composition, and Intentions of a 13th Century Encyclopedia of Law* • Svit Podgornik, *Oborožitev in obramba samostanov kontemplativnih redov na slovenskem za čas turških vpadov* • Lucija Pečnik, *Ženska v blejskem gospostvu v poznem 17. stoletju: analiza zvezanih sodnih zapisnikov* • Sonja Svoljšak, *Knjižnica Družbe za kmetijstvo in uporabne umetnosti na Kranjskem in začetki licejske knjižnice* • Jan Županič, *Gender and Ennobelment in the Austrian Empire. The Transformation of the Nobility in the Context of the Women's Question* • Endre Domonkos and András Schlett, *The „New Course” and its impacts in Central and Eastern Europe: The case of Hungary* • David Hazemali, Dominik Herle, Žana Plejić in Matjaž Klemenčič, *Slovenska kapela v Washingtonu D. C.: Zgodovina nastanka in njen kulturni, politični in verski pomen za Slovence in slovensko-ameriško skupnost*

Zgodovinski časopis

HISTORICAL REVIEW

ZČ | Ljubljana | 79 | 2025 | št. 3-4 (172) | str. 233–469

Izdaja
ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
Ljubljana

GLASILO ZVEZE ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

Mednarodni uredniški odbor: dr. Kornelija Ajlec (SI), dr. Tina Bahovec (SI),
dr. Bojan Balkovec (SI) (tehnični urednik), dr. Rajko Bratož (SI),
dr. Ernst Bruckmüller (AT), dr. Liliana Ferrari (IT), dr. Ivo Goldstein (HR),
dr. Žarko Lazarević (SI), dr. Dušan Mlacović (SI) (namestnik odgovornega
urednika), dr. Božo Repe (SI), dr. Franc Rozman (SI), Janez Stergar (SI),
dr. Imre Szilágyi (H), dr. Peter Štih (SI) (odgovorni urednik), dr. Marta
Verginella (SI), dr. Peter Vodopivec (SI), dr. Marija Wakounig (AT)

Za vsebino prispevkov so odgovorni avtorji, prav tako morajo poskrbeti za
avtorske pravice za objavljeno slikovno in drugo gradivo, v kolikor je to
potrebno. Ponatis člankov in slik je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in
navedbo vira.

Redakcija tega zvezka je bila zaključena 15. oktober 2025.

Oblikovanje in oprema: Vesna Vidmar

Sedež uredništva in uprave: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani,
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija, tel.: (01) 241-1200,
e-pošta: info@zgodovinskicasopis.si; <http://www.zgodovinskicasopis.si>

Letna naročnina: za leto/letnik 2025: za nečlane in zavode 32 €, za društvene člane 24 €,
za društvene člane – upokoјence 18 €, za društvene člane – študente 12 €.
Cena tega zvezka v prosti prodaji je 16 € (z vključenim DDV).

Naročnina za tujino znaša za ustanove 45 €, za posameznike 35 €
in za študente 25 €.

Plačuje se na transakcijski račun: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Slovenija
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2, 1520 Ljubljana LJBAS12X

Sofinancirajo: Publikacija izhaja s finančno pomočjo Javne agencije za raziskovalno
dejavnost RS

Prelom: ABO grafika d.o.o. – zanjo Igor Kogelnik

Tisk: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, december 2025

Naklada: 500 izvodov

Zgodovinski časopis je evidentiran v naslednjih mednarodnih podatkovnih
bazah: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH),
Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences,
ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art,
Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskicasopis.si>
info@zgodovinskicasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

BULLETIN OF THE HISTORICAL ASSOCIATION OF SLOVENIA (HAS)

International Editorial Board: Kornelija Ajlec, PhD, (SI), Tina Bahovec, PhD, (SI), Bojan Balkovec, PhD, (SI) (Technical Editor), Rajko Bratož, PhD, (SI), Ernst Bruckmüller, PhD, (AT), Liliana Ferrari, PhD, (IT), Ivo Goldstein, PhD, (HR), Žarko Lazarević, PhD, (SI), Dušan Mlacović, PhD, (SI) (Deputy Editor-in-Charge), Božo Repe, PhD, (SI), Franc Rozman, PhD, (SI), Janez Stergar (SI), Imre Szilágyi, PhD, (H), Peter Štih, PhD, (SI) (Editor-in-Chief), Marta Verginella, PhD, (SI), Peter Vodopivec, PhD, (SI), Marija Wakounig, PhD, (AT)

The authors are responsible for the contents of their articles, they must also secure copyrights for the published photographs and figures when necessary. Reprints of articles, photographs, and graphic material are only allowed with explicit permission of the editorial office and must be cited as sources.

The editing of this issue was completed on October 15, 2025.

Design: Vesna Vidmar

Headquarters and Mailing Address: Oddelek za zgodovino Filozofske fakultete v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenia, phone: +386 1 241-1200, e-mail: info@zgodovinskiasopis.si; <http://www.zgodovinskiasopis.si>

Annual Subscription Fee (for 2025): non-members and institutions 32 €, HAS members 24 €, retired HAS members 18 €, student HAS members 12 €.

Price: 16 € (VAT included).

Subscription Fee: foreign institutions 45 €, individual subscription 35 €, student subscription 25 €
Transaction Account Number: SI 56020 1 000 12083935
Zveza Zgodovinskih društev Slovenije, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana,
Nova Ljubljanska banka, d.d., Trg Republike 2,
1520 Ljubljana LJBASI2X

Co-Financed by: Slovenian Research Agency

Printed by: ABO grafika d.o.o., Ljubljana, December 2025

Print Run: 500 copies

Historical Review is included in the following international databases: Scopus, European Reference Index for the Humanities (ERIH), Historical Abstracts, International Bibliography of the Social Sciences, ABC CLIO, America: History and Life, Bibliography of the History of Art, Ulrich's Periodicals Directory, Russian Academy of Sciences Bibliographies.

<http://www.zgodovinskiasopis.si>
info@zgodovinskiasopis.si

ISSN 0350-5774	
UDK	949.712(05)
UDC	

Razprave – Studies

- Matic **Kristan**, Usury in the *Summa* of Monaldus: Sources, Composition, and Intentions of a 13th Century Encyclopedia of Law240–264
 Oderuštvo v Monaldovi Summi: viri, sestava in nameni pravne enciklopedije iz 13. stoletja
- Svit **Podgornik**, Oborožitev in obramba samostanov kontemplativnih redov na slovenskem za čas turških vpadov266–291
 The Armament and Defence of Monasteries of Contemplative Orders in Slovenia during the Ottoman Incursion
- Lucija **Pečnik**, Ženska v blejskem gospostvu v poznem 17. stoletju: analiza zvezanih sodnih zapisnikov292–333
 Women in the Seignury of Bled/Veldes in the Late 17th Century: Analysis of Bound Court Minutes
- Sonja **Svoljšak**, Knjižnica Družbe za kmetijstvo in uporabne umetnosti na Kranjskem in začetki licejske knjižnice334–354
 The Library of the Society for Agriculture and Applied Arts in Carniola and the Beginnings of the Lyceum Library
- Jan **Županič**, Gender and Ennoblement in the Austrian Empire . The Transformation of the Nobility in the Context of the Women's Question356–377
 Spol in podeljevanje plemiških naslovov v Avstrijskem cesarstvu. Preobrazba plemstva v kontekstu vprašanja žensk
- Endre **Domonkos** and András **Schlett**, The „New Course” and its impacts in Central and Eastern Europe: The case of Hungary378–407
 „Nova smer” in njeni vplivi v srednji in vzhodni Evropi: primer Madžarske
- David **Hazemali**, Dominik **Herle**, Žana **Plejić** in Matjaž **Klemenčič**, Slovenska kapela v Washingtonu D. C.: Zgodovina nastanka in njen kulturni, politični in verski pomen za Slovence in slovensko-ameriško skupnost408–438
 The Slovenian Chapel in Washington, D.C.: The History of Its Foundation and Its Cultural, Political, and Religious Significance for Slovenians and the Slovenian-American Community

V spomin – In memoriam

Zaslužnemu profesorju Univerze v Ljubljani dr. Miroslavu Stiplovšku v spomin (Dušan Nečak)	440–442
In memory of Professor Emeritus of the University of Ljubljana, Dr. Miroslav Stiplovšek	

Kongresi in simpoziji – Congresses, Symposia

41. zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije; Brežice, 1.–2. oktober 2025 (Brina Kotar)	444–445
41st Congress of the Association of Historical Societies of Slovenia; Brežice, 1–2 October 2025	

Ocene in poročila – Reviews and Reports

Marjeta Šašel Kos, V srcu rimskega imperija: zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksimina Tračana (Rok Ribič)	448–452
Jože Maček, Zgodovina slovenskega agrarnega prebivalstva (Nikita Peresin Meden)	453–455
Hranimo misli že 250 let, razstava (maj 2024–februar 2025) in katalog Narodne in univerzitetne knjižnice (Anja Dular)	456–458
Julij Savelli, 1945: Dnevnik mojega križevega pota (Špela Chomicki)	459–461

* * *

Navodila avtorjem prispevkov za Zgodovinski časopis462–465
Instructions for Authors

Letno kazalo Zgodovinskega časopisa 79, 2025466–469
Annual Content of Zgodovinski časopis – Historical Review 79, 2025

Kongresi in simpoziji

41. zborovanje Zveze zgodovinskih društev Slovenije

Brežice, 1.–2. oktober 2025

1. in 2. oktobra 2025 je v Posavskem muzeju Brežice potekalo 41. zborovanje slovenskih zgodovinarjev in zgodovinarjev z naslovom »Človek v družbenem in naravnem okolju v zgodovinski perspektivi«. Zborovanje je organizirala Zveza zgodovinskih društev Slovenije v sodelovanju s Posavskim muzejem Brežice, Oddelkom za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, programsko skupino Slovenska zgodovina, Znanstveno-raziskovalnim središčem Koper, programsko skupino Sredozemlje in Slovenija ter Inštitutom za novejšo zgodovino. Zborovanje je potekalo v grajskem ambientu Posavskega muzeja Brežice in je zbralo številne zgodovinarje, raziskovalce ter doktorske študente iz različnih slovenskih univerz, inštitutov, arhivov, muzejev in drugih ustanov. Predstavljenih je bilo 42 referatov, posnetki predavanj bodo po zaslugi Inštituta za novejšo zgodovino objavljeni na portalu Sistory. Povzetki so objavljeni na povezavi <https://zzds.si/post-2025-09-30.html>.

Prvi dan zborovanja se je začel s slovesnim odprtjem in pozdravnim nagovorom predsednice Zveze zgodovinskih društev Slovenije dr. Dragice Čeč. Zbrane sta nagovorila tudi župan Občine Brežice Ivan Molan in direktorica Posavskega muzeja Brežice Alenka Čermelič Krošelj, ki sta poudarila pomen sodelovanja lokalne skupnosti pri ohranjanju zgodovinske dediščine ter vlogo muzeja kot ene osrednjih kulturnih ustanov v regiji. Sledilo je vabljen predavanje akad. prof. dr. Petra Štiha z naslovom »Pokristjanjenje in z njim povezane družbene spremembe na primeru Karantancev«. Predavatelj je predstavil proces pokristjanjevanja Karantancev kot prvega v slovanskem svetu in opozoril na družbene ter kulturne spremembe, ki jih je prinesel sprejem krščanstva – od nove jezikovne terminologije, ki je utrla pot širjenju s slovanskega vidika nove vere, do oblikovanja novih etičnih norm in družbenih hierarhij. Njegovo predavanje je osvetlilo pomen romanskega staroselskega prebivalstva kot posrednika pri prenosu krščanske tradicije ter dolgoročne posledice integracije Karantancev v evropski kulturni prostor.

V nadaljevanju so potekali tematski paneli o upravljanju z živalmi in vodami v zgodovini, o družbeno-gospodarskih spremembah v 19. in 20. stoletju ter z njimi povezane spremembe v dojemanju okolja. Prispevki so obravnavali interdisciplinarne poglede na človekov odnos do narave in okolja, vključno z vprašanji okoljske politike, kmetijskih praks in naravnih nesreč. Popoldne so predavatelji in razprave osvetlili teme, kot so zgodovina poplav na Slovenskem, posameznik in solidarnost v skupnosti, čarovniški procesi in kulturne predstave o naravnih pojavih pa tudi sodobni digitalni pristopi v zgodovinopisju, kjer so bili predstavljeni novi projekti

podatkovnih baz ter korpusa zgodovinskih besedil sPeriodika in korpus digitaliziranih zapisnikov parlamentarnih razprav kranjskega deželnega zbora (1861–1913) in narodnega predstavništva v prvi Jugoslaviji (1919–1939). Dan se je zaključil z vabljenim predavanjem prof. dr. Borisa Golca z naslovom »Adam Bohorič in Jurij Dalmatin med Posavjem, Ljubljano in nemškim prostorom: dolgotrajne zmote in nova spoznanja«. Golec je predstavil nove raziskave o življenju in delu obeh ključnih osebnosti reformacije na Slovenskem ter razjasnil več dolgoletnih historiografskih zmot in nejasnosti. Tako je s podatki iz virov ovrgel trditev, da je moral Adam Bohorič v visoki starosti zapustiti deželo in postal izgnanec.

Drugi dan zborovanja se je začel z vabljenim predavanjem dr. Mete Remec z Inštituta za novejšo zgodovino z naslovom »Raziskovanje okoljske zgodovine: lokalni pristopi in globalne vsebine«. Predavateljica je izpostavila pomen preučevanja družbenih sprememb v povezavi z naravnimi razmerami in njihovimi premenami ter opozorila na razsežnosti okoljske zgodovine, ki sega od lokalnih do globalnih kontekstov. Posebej je poudarila vzajemni vpliv človeka in okolja – ne zgolj v smislu človeka kot uničevalca narave ali žrtve okoljskih dejavnikov, temveč kot dejavnega soustvarjalca ekosistemov. Tak pristop omogoča celostno sliko preteklosti, v kateri se prepletajo naravni, družbeni in kulturni procesi, kar je ključno za razumevanje zgodovinskih in današnjih okoljskih izzivov. V dopoldanskem delu so sledili paneli o urbani zgodovini srednjega in zgodnjega novega veka, o družbenih in kulturnih razsežnostih samomora v 19. in 20. stoletju ter o kraških jamah kot zgodovinsko pomembnih prostorih in o virih za preučevanju njihove zgodovine. Popoldne je zborovanje sklenila plenarna okrogla miza z naslovom »Valorizacija dokumentarnega gradiva ter kriteriji, po katerih arhivi določajo, kaj je arhivsko gradivo«, na kateri so sodelovali strokovnjaki z Arhiva Republike Slovenije, Nadškofijskega arhiva Ljubljana, Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici in Zgodovinskega arhiva Celje, ki so razpravljali o sodobnih izzivih arhivske prakse, valorizacije in odbiranja arhivskega gradiva, sodelovanja z ustvarjalci na te teme in o izzivih digitalnega hranjenja virov.

Ob koncu zborovanja je Zveza zgodovinskih društev Slovenije podelila prof. Metki Fujs, muzejski svetnici v pokoju, zgodovinarki in muzealki, dolgoletni raziskovalki preteklosti Prekmurja, ki je s svojim delom pomembno prispevala k razumevanju regijske zgodovine in razvoju slovenskega muzealstva, naziv častne članice.

41. zborovanje ZZDS je potrdilo pomen interdisciplinarnega sodelovanja med zgodovino, geografijo, naravoslovjem, humanističnimi, družboslovnimi in informacijskimi vedami ter spodbudilo razpravo o vlogi zgodovinarjev pri razumevanju sodobnih širših družbenih in okoljskih izzivov. Srečanje je pomembno prispevalo k utrjevanju slovenske zgodovinopisne skupnosti in njenemu povezovanju z aktualnimi raziskovalnimi vprašanji.

ISSN 0350-5774

9 770350 577002

ZČ | Ljubljana | 79 | 2025 | št. 3-4 (172) | str. 233–469